

For hvis naturen selv er en form for kunstner, sådan som Rancière beskriver forholdet mellem organiseringen af naturens egne elementer og malerens arbejde, er der ikke langt til at sige at naturen og stoffet allerede selv «tanke», at der er en modstand og friktion i stoffet, som kan integreres i kunstværket, og som ikke afspejler en social orden eller formu, men snarere fremviser en verden af kræfter og energier og deres indbyrdes sammenstød. En sådan tanke kan man også genfinde hos datidens malere, for eksempel J.M.W. Turner (1775–1851), hvis malerier viser substansen af vejv, krigstræthed, oversvømmelse, erosion, odelæggelse.

Den polske digter Zbigniew Herbert fremhæver dette i sit studie af de hollandske malere under «det ikke-heroise tema».⁴ Landskabets tid er her også Jordens tid, uvejret tid og tingens slitage, mener han. Huse og steds forfald og nedbrydning, som har sin egen tid, og sin egen indvirkning på de menneskelige livsformer. Senere handler denne historie om industriens ekspansion i landskabet, om odelæggelse af kyststrækninger, rydning af skove og jorderosion. Det som i den naturlige verden nu virker på en helt anden geologisk skala. Af netop denne grund har Claudio Magris i sin litterære geografi og landskabskisser omkring floden Donau valgt at tale om «en uenigjagt kartografi».⁵

Historien om landskabets tid vil fortsætte, men i andre spor, ad andre stier. Det er ikke kun en æstetisk historie eller en politisk. Det er en historie om økonomi og kapitalisme, om landbrugets stordrift, om motorvejsnet

og privatbilisme, om øde udkantsområder, som forlade kyster, om kløften mellem land og by. Landskabet som det uopdagede land, kornmarkerne stilled og sommerens fred, er allest af privatbilisme og klondikecentre. En form for fangenskab har taget over.

Behovet og muligheden for at bryde gennem den økonomiske og kulturelle selvspjæling har næppe været større: «Mennesket har et dybt behov for det, der er noget andet end det selv. Det vil ikke leve i en verden hvor det kun møder sig selv.»⁶ Sådan bar tyske Gernot Bohme foresøgt at begrunde en ny form for æstetik på naturens præmisser i en slags fenomenologi for vejv og atmosfære. Her kan man så bevæge sig i to retninger. Man kan udforske, som for eksempel det danske Laboratorium for Æstetik og Økologi gør, naturtingenes egen tid, planter og træers egen langsomhed og rytme, som en modstandspraksis mod den økonomiske udbytning og udpining af jorden. Eller man kan tilnærme sig landskabets tid som apokalypsens tid. Den ungarske instruktør Bela Tarrs filmtableauer og -billeder af Ungarns udpinte og for længst fattigdomsramte bondeandskaber fremviser en sådan verden.

I filmen *Satantango* (1994) er jorden og landskabets en opløst mudderpøl, en monstros materialitet, hvor den konstante regn og vind forvandler mudder og jord til en egen energiladet bevægelse. I denne kunst handler det ikke om at noget som for var usynligt nu gøres synligt, men snarere at noget er usynligt og forbliver usynligt og har været det længe, en livstilstand for mennesker og jord, en grundlæggende atmosfære der ikke lader sig

indfange af nogen fornuft, men heller ikke afspejler en given social eller politisk orden. Måske fordi vi befinder os på tærsklen til noget andet, der fremviser et andet verdensbillede, der overbinder den æstetiske og politiske histories opbyggelige tradition?

ERFARINGEN AF VIRKELIGHED

For nogle år siden deltog jeg i konferencen «Nye territorier? Descentraliseret kunstpraksis» i Hamar i forbindelse med stedskunstprojektet «Mjøsa – et kunstprojekt». En række kunstnere havde i deres værker, placeret i landskabet rundt om indøen Mjøsa, gjort brug af stedet og naturens elementer til at formgive og bearbejde andre ofte usynlige historier om tilhørsforhold, om sårbarhed, om behovet for beskyttelse. Denne samtidskunst er ikke så meget en afspejling af det sociale liv, som den er et forsøg på at finde frem til andre forbindelser og styrkeforhold mellem naturens elementer og det omkringliggende samfund. Et eksempel er kunstneren Egil Kurdal, der med sine særlige jern- og stenskulpturer i vandkanten viser søens usathed og tidens sorgbarhed.⁷ Det vil her møder er ikke den store historie, men stedets mikrohistorie for det som indvirker på kunstnerens eget arbejde med materialet såvel som de omkringliggende livsformer. En form for entropisk tid der arbejder udenfor eller sideløbende med den historiske og politiske tid.

I megen af samtidskunstens post-humane orientering fungerer inddragelsen af de naturlige elementer ikke så meget som et spejl for den sociale livsverden, men som led i en posthuman kritik om at bringe kulturen tilbage til naturen, for at åbne op for en ikke-menneskelig tid der kan være med til at befri os fra vægten af de sociale konstruktioner og strukturer.

For den franske digter og filosof Édouard Glissant sender udpiningen af landjorden og udbytningen af mennesker en understrøm i jorden, rystelser og vibrationer som begyndelsen på nye former. Det som sætter de hemmelige kræfter i bevægelse, er det Glissant omtaler som jordens skælven: «Skælvingen er en energi som for os nærmere Jordens intensiteter, og skydder oss mot kraftiga anfall från ideologier och grovskurna tankesystem. Det du förmimer av världens skönhet invecklar dig i ditt ställe. Det du uppskattar av världens hotande skönhet ger riktning åt din gest och din röst.»⁸

For måske er det interessante og brugbare ved landskabet ikke kun hvad vi kan tænke om det, men hvad det gør ved vores måde at erfare virkeligheden på: I essayet «Landskabsmaleri som visionskabende kunst» skrev den engelske forfatter Aldous Huxley, at de mest betagende landskaber for det første er de der forestiller genstande i naturen set langt borte fra, og for det andet de der forestiller sådanne genstande set på meget nært hold.⁹ I sin sidste roman, *Ø* (1962), udflytter han denne tanke: «Deres evne til at udtrykke afstanden som realitet – det er endnu en grund til, at landskaber er de mest ægte religiøse billeder. [...] Afstanden minder os om, at der er meget mere i universet end bare mennesker. Den minder os om, at der er åndelige rum inden i os så vældige som rummet derude. Oplevelsen af afstand, indre afstand og ydre afstand, afstand i tid og afstand i rum – det er den første og grundlæggende religiøse oplevelse.»¹⁰

© norske LMD

Jacques Rancière, *The Time of the Landscape. On the Origins of the Aesthetic Revolution*, overs. Emiliano Battista, Polity Press, 2022.

- 1 Landskab: Om det æstetiske funktion i det moderne samfund, Lægen Deth (red.), Æstetiske teorier, Odense Universitetsforlag, 1985.
- 2 Gilles Deleuze, *Præst og tegner*, Det Nye forlag, Frederiksberg, 2003.
- 3 Rancière for sin æstetiske afhandling *A Philosophical Inquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful* (1757).
- 4 Zbigniew Herbert, *Silkeborg med bider*, på dansk ved Janina Kutz, m.b., Brandens forlag, København, 1995.
- 5 Claudio Magris, *Donau*, på dansk ved Hanne Jansen, Rosinante, København, 2018.
- 6 Gernot Bohme, *For eine ökologische Notdurstheik*, Suhrkamp, Frankfurt, 1989.
- 7 «Se «Jordens skælven», i Mjøsa – an art project, Oppland fylkeskommune, 2018.
- 8 Édouard Glissant, *Relatjones (filosofi)*, Omfartgates poesj, Glanta Produktion, Gøteborg, 2012.
- 9 Aldous Huxley, *Essays*, på dansk ved Elsa Gress, Aschehoug, København, 1981.
- 10 Aldous Huxley, *Ø*, på dansk ved Elsa Gress, Sankt Augustins Forlag, København, 1981.

Indoor and the cozy break outdoor

Nyt hyggen med glerups med skinn- eller naturgummisåle. Alle modeller er laget i 100% ren, naturlig ull – var helt klarfor ullmix, som er utviklet og testet gjennom 30 år.

Tøffel med skinnsåle kr. 849,-

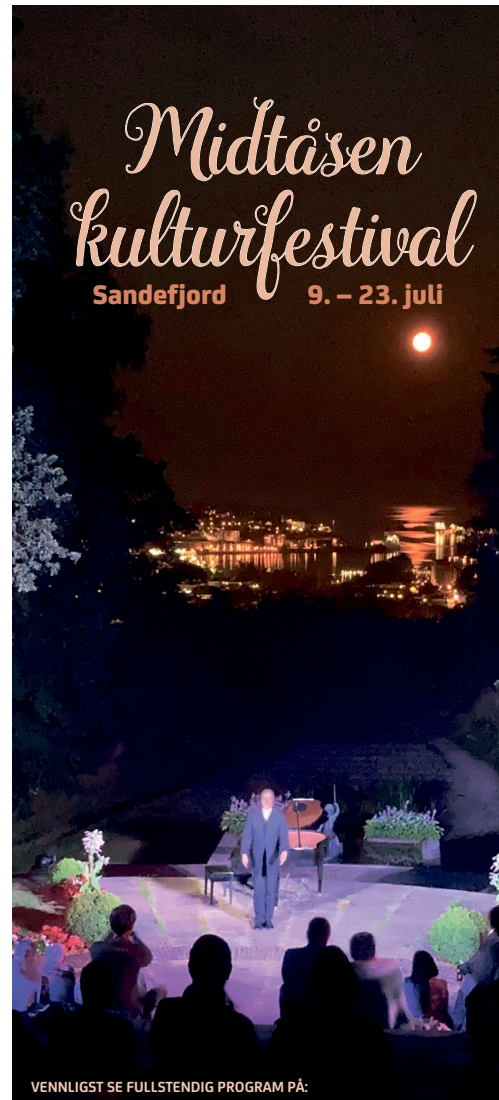

Sko med naturgummisåle kr. 999,-

Støvel med naturgummisåle kr. 1.149,-

glerups.no

VENNLIGST SE FULLSTENDIG PROGRAM PÅ:
kultureltnitiativ.no og Facebook.com/kultint

KULTURELT INITIATIV I kulturalianse med

KONSERTER

RODGERS & HAMMERSTEIN IN THE PARK 09.07

Festivalens sangere og pianist

Konsert i Hjertnes ved ugunstig vær

PÅ JAKT! 11.07

Welde, Gudim, Ringstad, Stalheim, Bjelland

HERFRA TIL ARGENTINA - VIA PARIS! 12.07

Sveinung Bjelland, klaver

DE TO KLARINETTKVINTETTENE! 13.07

Nyman, Welde, Gudim, Ringstad, Stalheim

SILENCE CONCERTS 15. – 16.07

Goldbergvariasjonene – Ulf Nilsen

NASJONALROMANTISK TJERNETREPERTOAR! 16.07

Festivalens sangere og pianister

FRA SALZBURG MED AMATIS TRIO 18.07

Hausmann, Shepherd, Han

AMATIS TRIO OG RINGSTAD I KVARTETT 20.07

Hausmann, Ringstad, Shepherd, Han

HAUGTUSSA MED BALLETT 22. – 23.07

Askvik, Waagaard, Lømo, Støvind

TEMAKVELDER

FRANSK AFTEN 14.07 VENTELISTE

OPERETTEAFTEN 19.07 VENTELISTE

CAFÉKONSERTER

DAGLIG I PERIODEN 11. – 23.07

FANTASIA!

11. – 13. – 16. – 19. – 23.07

TRYLLEFLØYTEN

12. – 14. – 18. – 20. – 21.07

BILLETTER HOS

Norli bokhandel, Storgata 9 og

Hjertnes kulturhus - hjertnes.no